

Rinnakkais- tallentaminen ja Theseus

Palautetta kyselyn
vastauksiin

Tiina Tolonen & Minna Marjamaa

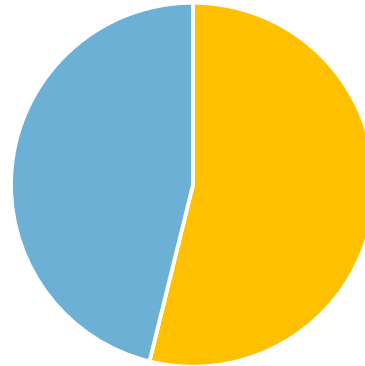
Hello, We are
Theseus-missionaries
from AMKIT-
consortium. Do you
have time to talk
about the miracle of
self-archiving?

Kyselyn taustaa

- Vastaajina 22 ammattikorkeakoulua, mukana myös Poliisiammattikorkeakoulu
- Vastaajista 3/22 korkeakoulua ilmoittaa tallentavansa rinnakkaistallennukset ensisijaisesti muulle alustalle kuin Theseukseen
- 12 ammattikorkeakoulua on tehnyt ainakin yhden rinnakkaistallennuksen, 14 korkeakoululta ei löydy rinnakkaistallennuskokoelmaa, vain kolmella amkilla enemmän tallennuksia

Rinnakkaistallennuksen aloitus

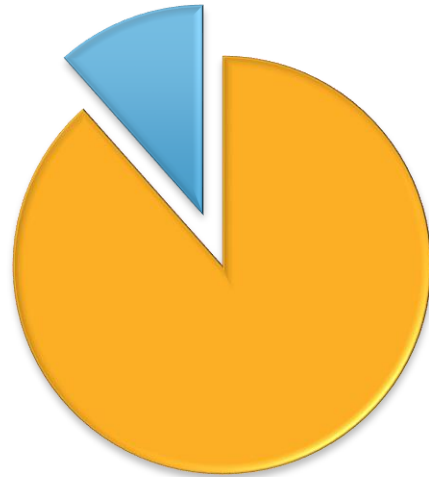
Niiden korkeakoulujen määrä, joille on luotu rinnakkaistallennuskokoelma

■ Ei rinnakkaistallennuskokoelmaa 14 kpl

■ Ainakin yksi tallennus tehty 12 kpl

Ammattikorkeakoulujen määrät, joissa tehty alle tai yli 20 kpl tallennuksia

- Alle 20 kpl tallennuksia tehty
- Yli 20 kpl tallennuksia tehty

Ongelmakohdat ja haasteet?

- Ajanpuute
- Prosesseista ja vastuista päättäminen
- Henkilöstön innostaminen
- Henkilöstölle tiedottaminen
- Mitä yleensä tallennetaan?
- Käytännön ongelmat: lupien tarkistus ja/tai hankkiminen, embargoaikojen tarkistaminen, virheelliset käsitykset koskien open accessia ja tekijänoikeuksia

Justuksen käyttöönotto?

Kysymys: Onko Theseuksen julkaisulomake koettu hankalana rinnakkaistallennuksessa?

Taustaa:

Julkaisulomake on tehty OA-hankkeen aikana vuonna 2009 ja tuolloin on sovittu myös käytettävät DC-kentät (metadata).

Lomaketta päivitettäessä keväällä 2016 tiedossa oli, että uusi metadatasuositus on tulossa ja päädyttiin myös KK:n resurssipulan vuoksi vain kevyeen päivitykseen. Se tarkoitti muutaman olennaisen kentän lisäämistä.

Vastauksia ja kommentteja:

Osa vastaajista totesi lomakkeen olevan ihan ok, mutta siinä todettiin olevan myös hankalia kohtia.

Oikeudet-kenttä: tähän kenttään tallennetaan tekijänoikeus-/käyttöoikeustiedot. Myös tiedon CC-lisenssistä voi tallentaa tähän. Toistaiseksi rinnakkaistallennuksille ei voi valita CC-lisenssiä samaan tapaan kuin opinnäytteille.

Vastauksia ja kommentteja jatkuu...

Lehden nimi -kenttä mainittiin useassa vastauksessa hankaluutta aiheuttavana. Tuohon kenttään voi tallentaa myös kokoomateoksen nimen ja tätä on tarkoitus muuttaa kun lomaketta päästään päivittämään uuden metadatasuosituksen mukaiseksi.

Lomakkeelle toivottiin myös **joustavuutta eri artikkelityyppejä varten**. Tämäkin on kohta, jota pyritään muuttamaan päivityksen yhteydessä.

Yksittäisiä ongelmakohtia

- Lasketaanko rinnakkaistallentamisesta kertova sivu mukaan muun sivumäärän kanssa?
- Julkaisun tiedoston nimi, onko yhteistä linjausta vrt. opinnäytetyö vai kehitelläänkö joka amkissa oma merkintätapa?
- Dc.subject: onko suositusta asiasanoittamisesta vai voiko jättää väliin kokonaan?
- Kun julkaisu on USB-tikulla ja sillä on ISBN; annetut vaihtoehdot ovat painettu / verkkoversio?

Mitä muutoksia toivotte ohjeisiin ja tallennuslomakkeelle?

Muutostoiveet liittyivät lähinnä DSpaceen ominaisuuksiin liittyviin seikkoihin:

- Tekijöiden nimien editointi
- Väärin asetetun embargon muuttaminen

Tarkennuksia, esimerkkejä ja selitetekstejä toivottiin useaan kertaan.

Yksittäisiä kysymyksiä:

Verkossa olevaa artikkelia ei voi linkittää suoraan.

Mitään vastausmeiliä ei ole tullut.

Artikkeli julkaistiin suoraan ilman mitään tarkistusta.

Kustantajasopimusten tallentaminen-pdf: "4. halutessasi voit myös kirjoittaa lyhyen kuvauksen tiedoston sisällöstä. Muista lopuksi klikata Tallenna-painiketta, jotta kustantajasopimus tallentuu Licensseihin. Kustantajasopimukset eivät tule julkisiksi eli ne eivät ole nähtävissä Theseuksessa". Tämä selvä mutta ristiriitainen lomakkeen lihavoidun tiedon kanssa "jälkikäteen lisätty tiedosto ei ole embargon piirissä vaan näkyy maailmalle".

Theseus rinnakkais- tallentamisen markkinointi- välineenä

Mitä kertovat tilastot vai
kertovatko ne mitään?

Simplestats-tilastot

Simplestats-tilastoja pääsee tarkastelemaan Theseuksen etusivun kautta.

Tilastoja voi tarkistella joko koko Theseuksen sisällön osalta tai ammattikorkeakouluittain.

Yksittäisen kokoelman sisältämien tallennusten tilastolukuihin pääsee klikkaamalla kokoelman nimeä.

Simplestatsin kautta näkee myös Top10 -lataukset.

Simplestatsista poimittuja tietoja:

Ammattikorkeakoulu	Rinnakkaistallennukset	Lataukset
Laurea	198	4303
Oamk	33	1179
Seamk	26	608

Google Analytics antaa erilaisia tilastotietoja

- Ei erottele opinnäytetöiden latauksia muista latauksista
- Kertoo esim. mistä päin maailmaa kävijöitä tulee.
9.3.–9.4. ajanjaksolla 91,4 % sivun katselijoista tuli Suomesta ja noin 1 % Ruotsista
- Tarkastelujakson aikana 49 % katselijoista löysi Theseuksen Googlen kautta, 42 % tuli suoraa Theseuksen sivulla
- 80 % kävijöistä käytti tietokonetta, 20 % mobiililaitetta

Altmetriikka

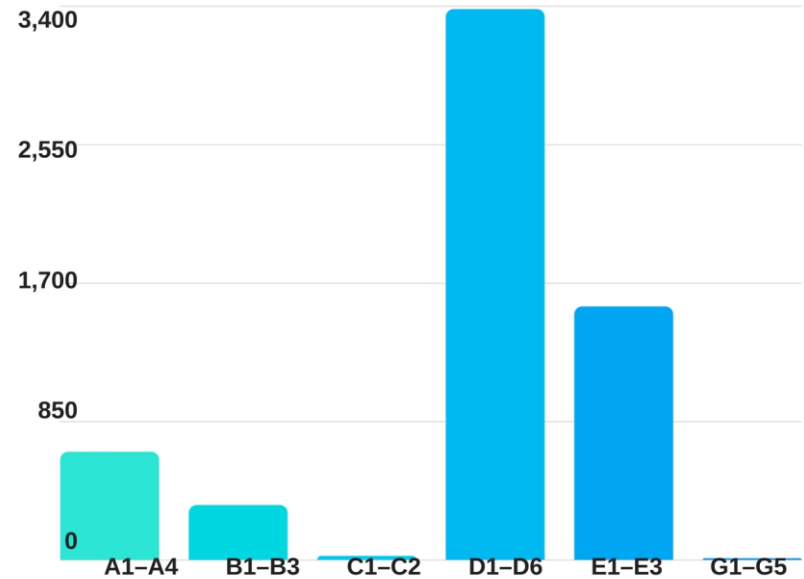
- Altmetriikka-työkalu otettiin käyttöön Theseuksessa syksyllä 2016
- Jos rinnakkaistallennetulla artikkelilla on Altmetricsin tietokannan mukaan viittauksia, tulee sen somenappeihin Theseuksessa Amscore-painike, jota klikkaamalla pääsee näkemään minkälaista verkkonäkyvyyttä artikkeli on saanut
- Vaatii DOI:n olemassaolon

Esimerkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016102015307>

Amkien julkaisutyypit 2015

- Tieteelliset julkaisut
A1–A4 663 kpl
- Ammatilliset julkaisut
D1–D6 3380 kpl
- Yleistajuiset julkaisut
E1–E3 1555 kpl

Tiedot Vipusesta, vuosi 2015

Julkaisujen mittakaava/ amk

- Julkaisumäärät amkeissa suhteellisen pieniä, ei välttämättä niin suuri työ
- Tallennetaanko kaikki?
- Julkaisut amkeissa vuonna 2015: <http://bit.ly/1RL70bI>
- Julkaisut tyypeittäin vuonna 2015: <http://bit.ly/2oPnwSy>
- Tutkikaa itse omaa julkaisuprofiilianne Vipusesta

Ohjeet rinnakkaistallennukseen

1. Tarkista oikeudet kirjoittajilta ja kustantajalta
2. Varmista kustantajan oikeuksien toteutuminen Theseuksessa
3. Työn näkvyys eli mahdollinen embargo
4. Mahdollinen kustantajakirjeenvaihdon tallentaminen tietueen bundleen

Ohjeita rinnakkaistallennukseen:

1. Tarkista oikeudet

1. Pyydä tallennusoikeus kirjoittajilta / johdon päätös rinnakkaistallennusprosessista
2. Tarkista kustantajan Open Access -politiikka SHERPA/RoMEO -palvelusta tai verkkosivuilta. Jos kustantajan politiikkaa ei löydy lähetä kustantajalle viestiä ja pyydä lupaa tallentaa artikkeli esim. eDuunin mallikirjeen avulla

2. Varmista kustantajan oikeuksien toteutuminen Theseuksessa

- Jokainen rinnakkaistallennus on tarkastettava sen takia, että kustantajan OA-politiikkaa noudatetaan
  - → jos korkeakoulu antaa kirjoittajien tallentaa itse, tallennukset on kaikki käytävä läpi
  - → Jos korkeakoulu antaa kirjoittajien tallentaa itse, työt eivät saa mennä suoraan läpi tarkistamattomina Theseukseen, vaan niille on määriteltävä käsittelijäryhmät (admin- ja wf-ryhmät)

2.1 Mikä versio pitäisi tallentaa?

- Tarkista Sherpa/RoMEOsta ja kustantajan www-sivuilta tai sähköpostitse
- Useimmin kustantaja vaatii final draftin tallentamista eli arvioijien kommenttien perusteella muokatun tekijän viimeisen version artikkelista, jota kustantaja ei ole vielä taittanut (post-print)
Joskus hyväksytään myös pre-print tai publisher's version

Mikä on final draft?

	Pre-print	Post-print	Kustantajan pdf
Määritelmä	artikkelin käsikirjoitusversio (vertaisarvioimaton), jota tarjotaan kustantajalle	vertaisarvioitu ja arvioijien kommenttien perusteella muokattu tekijän viimeinen versio artikkelista julkaisemista, ei vielä kustantajan logoa, taittoa tms.	kustantajan lopullinen, julkaistu, versio artikkelista
Muita nimityksiä	submitted version, author-submitted article	final draft, accepted author manuscript, accepted article, author's accepted manuscript	final published article, version of record, publisher PDF, publisher's version, published journal article

2.2 Kansilehden teko

- Tallennuksille tehtävä kansilehti, jossa:
  1. Kerrotaan, mikä versio artikkeli on
  2. Annetaan alkuperäisen artikkelin viitetiedot ja kehoitetaan viittaamaan alkuperäiseen
  3. Annetaan alkuperäisen artikkelin osoite
  4. Kerrotaan kustantajan CC-lisenssi, jos sellainen on

eDuunista löytyy ohjeita ja mallipohja:

<https://wiki.eduuni.fi/display/amkit/3.+Rinnakkaistallennusohjeita+ja+pohjia>

3. Embargon määrittelemine

- Usein kustantaja sallii rinnakkaistallennuksen vasta tietyn ajan jälkeen artikkelin ilmestymisestä lehdestä suojellakseen omaa liiketoimintaansa = embargo
- Määrittele tallentaessasi työlle embargo
- Huomaathan, että embargoa ei voi määrittää jälkikäteen tai korjata eli jos kirjoittaja on itse tallentanut artikkelin, se saatetaan joutua poistamaan

4. Kustantajan sopimuksen tallentaminen bundleen

- Kustantajan kanssa käydyn kirjeenvaihdon voi kätevästi tallentaa Theseukseen, ei tule näkyviin julkisesti
- Näin ei tarvitse luoda omaa arkistoa kustantajan kanssa käydylle kirjeenvaihdolle ja sitä kautta saaduille luvulle
- Tämä ei ole pakollista, mutta helpottaa omaa toimintaa

Miten rinnakkaistallennus käyntiin?

- Johdon tuki prosessille
- Selkeä prosessi julkaisutiedonkeruun ja tallennuksen välillä
- Yhteistyö julkaisupalveluiden kanssa
- Tallennuksen sitominen julkaisutiedonkeruuseen
- Keppiä ja porkkanaa

Yhteystietomme:

theseus.rukkaset@lists.metropolia.fi tai

minna.marjamaa@laurea.fi

tiina.tolonen@oamk.fi

Rinnakkaistallentamiseen tai Theseukseen yleensäkin liittyviä kysymyksiä voi laittaa myös yhteydenpitolistalle theseus.yhteydenpito@lists.metropolia.fi, jossa tällä hetkellä pitäisi olla edustaja jokaisesta amk-kirjastosta. Otattehan yhteyttä meihin jos edustaja puuttuu tai se on vaihtunut.